

Heti ajánlat

Könyv

KIRÁLYNEK VÁROSA

Thiery Árpád szociográfiája

„Veszprémben nem mindenütt vettek komolyan. Eszembe jutottak azok a helyek, ahol díjbeszédő vagy inkább biztosítási ügynök módjára álltam a titkárnő szobájában. — Kit jelenthetek be? — kérdezte kifürkészhetetlen arccal. Az ilyen arc előtt felismerhetlenné zsugorodik az ember. A megsemmisülés küszöbén ácsorog. Kis idő múlva, főnökétől kijövet üveges mosollyal tesékelt a párnázott ajtó mögé, miközben magatartásával tudtomra adta, hogy ő és főnöke tudnak rólam valamit, amiről nekem fogalmam sincs.” Hosszasan idéztem a *Magyarország felfedezése* sorozat legújabb kötetéből, mert — Balatonparti lakos lévén van némi tapasztalatom az itt divó ügyintézésről (egy engem érintő telekrész kisajátítása kapcsán). Az „üveges mosoly-

lyal” trónoló hivatalosok elrendelte bontások és átépítések — kiderült Thiery könyvéből — jövőhatékonul törölték el a régi városképet, és alkottak egy „új városmagot”, ami- ben csak lakni nem lehet, szállodá- jából egy éjszaka után idegbajosan menekül a vendég, irodáiban nyugtatót szedve ülnek a hivatalnokok, és lakóházaiban otthonról álmodoz- va fetreng az állampolgár. Szemé- lyes vonalozom fűzi Thiery Árpádot a városhoz és vezetőihez majd nem barátinak mondható régi ismeret- ség. Jóindulatúan elfogult bírálója mindannak, ami történt. Szociográ- fiát azonban csak köntörfalazás nél- küül érdemes írni, ez a műfaj törvé- nye, és honi hagyományaink is erre köteleznek. Veszprém — az egykori királynék városa, ez a gyöngyszem — megszenvedte az ezeréves múlt- tat, és küszködik a ma gondjaival, hogy északi „fővárosa” legyen a Ba- latonnak, ipart telepítsen-e, admi- nisztrációs központtá váljon a me- gyében, avagy maga akarjon „a me- gye” lenni. Mindenesetre a Balaton- hoz vezető utat lelökte magáról, a városon kívül építve meg az autó- utat, és evvel talán azt a józan fel- fogást jelezte a külvilágnak (ebben bízik az író is), hogy a történelmi szépségű város, hatalmi helyzetével vissza nem élve akar ékeskedni a Bakonyban, a „Balaton mellyékén”. (Szépirodalmi)

Gáll István

ESIK A HÓ

Hidas Antal verseskötete

A vékonyka kötet, amelyet kezem- ben tartok, a meglepetés erejével hat. Az *Esik a hó* című kötet ugyan-

HIDAS ANTAL
ESIK A HÓ

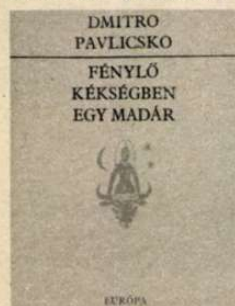
is Hidas Antal „őszikéit” gyűjti cso- korba. (Valóban csokorba: mint szél- szórta virágszirmokat adták közre őket.) A versek egy része már megje- lent a sajtóban, mégis így együtt fel- tűnő igazán, hogy ez a költészet meny- nyire eltér attól, amire Hidas nevét hallva gondolunk. Apró megfigyelé- sek, hívságok és álságok szarkasztikus „csipdesése” mellett többnyire a tör- ténelem hármas idődimenziójában önmaga nyolc és házassága öt évti- zedes szakaszának pillanatai jelen- nek meg „századunk legnagyobb szerelmével”. De nemcsak a témá- ban feltűnő a változás: nem lehető fel korai szakaszának agitatív szán- déka, sem későbbi verseinek díszes- veretes formája, sőt a rá mindig jellemző népies íz is csak elvétve bukkan elő. Hidas mintegy magá- nak mondogatja senecai bölcsessé- get sugalló gondolatmorszáit. Leg- gyakoriabb szavai a csend, a már és a mégis. „Emlékeimet összepa- pakoltam./Lezajlottam.” — írja, és ezzel rokon látásmódja: a világ pu- ritánna redukált csontváz-dolgait látja és személyesíti meg. Nincs il- lúziója, az ő költői világa „csaló- dásoktól felhólyagzott”, „meggör- bült tengelyű”, kegyetlenné vált”. Ezt a resignált hangot azonban mindig követi a bizakodás, a meg- győződés és így válik a személyes fájdalomakat és gondokat legyűrő mégis-költészeté. Ez akkor is igaz, ha a kötet legszebb versei (*Azért mégis szomorú; Elégia; Szomorúság*) a „Már a jelen sincs jelen/a jelen is újra a volt” gondolati körét idé- zik. A versek másságát tudatosan is vállalja — régi költeményekre visz- szatekintve — Hidas Antal: „S most kiderült, hogy szavak, csak szavak, csak szavak.../Egy cselek- vő ígétől elmenekülnek”. Tehát senkit se tévesszen meg az „ősziké- k” halk elégijája, visszafogottsá- ga: lelke mélyén Hidas forradal- má-r-prófeta maradt. (Szépirodalmi)

Halász Lajos

FÉNYLŐ KÉKSÉGBEN EGY MADÁR

Dmitro Pavlicsko versei

Élvezem Pavlicsko kifinomult for- makultúráját, amellyel rusztikus, realiztikus közéleti mondanivalót közvetít. Pavlicsko az ukrán falu

fia, Misley Pál utószavából meg- tudjuk, hogy szegényparaszti szár- mazék s 1929-ben született. Vagyis a második világháború kitörésekor tízesztendő volt. Megszokjuk azo- kat a szovjet költőket, akiknek már nem a Nagy Honvédő Háború alap- vető költői élményük, s ha az, ma- guk nem küszködtek végig fél Európa havát-sarát. Pavlicsko mit mond a rettegésről, a halálközelségről? Köz- vetlenül nem sokat, inkább a szü- lőföld féltése, a ragaszkodás sejtet az akkori árnyakból. S a nélkülö- zés. Onnan érkezvő sugallat is, per- sze egyik-másik vers ilyen strófa- ja: „Ó, több puskagolyó van, mint ahány szív!/Több akna, mint ahány verskötet!” E sorok egybekötik a szunnyadó gyermekrémületet a fel- nőtt férfi költő-gondolkodásával. Pavlicsko emésztődő, tudatos alkot. E most elének táruoló, megszerkesz- tett vers-világ mögött felelősen, fájd- almasan szerkesztett élet húzóda- tik. „Nyomozója s bírója vagy ma- gadnak./Ügyésze, ki büntetést kö- vetel./Ravasz ügyvéd, ki védelmed- re kel./Hisz annyi mindent a bal- sorsra foghat.” Nagyjából e gondol- kodásmód tehát. Volt alkalmam Pavlicskót egy költőtálalkozón na- pokon át figyelni — úgy, hogy ver- seiből alig ismertem valamit. Ama szűkszavúságon át sűrű feszültség itt magyarázatát leli. „Adj nekik szabadságot, míg a lélek /Tüzes bennük” — véli Pavlicsko a gondo- latairól. A két fordító, Rónay György és Tandori Dezső, elmé- lyült értőivé vált a költői szándék- nak (*Európa*)

Kalász Márton

III. BÉLA EMLÉKEZETE

Kristó Gyula és Makk Ferenc könyve

Nem lévén átfogó érvényű, összefo- galó korabeli vagy közel-utókorai forrásmű az adott időről, sokféle forrás és okirat reá vonatkozó, apró mozaikkockáiból kell összeállítani Árpád-házi III. Béla király port- réját és korrajzát. S ez a munka részben rehabilitáció jellegű. A bi- zánci udvarban — s egy ideig „örökbefogadott” bizánci trónörö- kösként! — nevelkedett Bélát nem sokkal uralma után ugyanis még nagy tisztelet övezte, később azon- ban — az akkori „napi politikai” érdekeknek megfelelően igazítva a múltat a jelen szükségleteihez — az utókor igyekezett rossz hírért köl- teni. Az a negyedszázad viszont, amelyet ő a magyar trónon töltött 1172-től 1196-ig, határozottan konz- szolidációs szakasznak tekinthető. A nem csekély hanyattatások után trónra került III. Bélának sikerült az elődei idején igen meggyöngült központi, királyi hatalmat megerő- sítene, márpedig történelmünknek ebben a periódusában kétségkívül a centralizáció szolgált az ország érdekét, fennmaradásának ügyét.

Kristó Gyula és Makk Ferenc be- vezetőjében gazdag és árnyalt — de szinte túlszűfolt — képét adja a ko- rabeli európai hatalmi küzdelmek- nek, a keresztelkedő, bonyolult és változó erővonalaknak, különös te- kintettel a keleti és a nyugati ke- reszténység a befolyási övezetekért folyó, hazánkat is erősen érintő harcaira. Ez a bevezető egy átfogó III. Béla-monográfia vázlatának is tekinthető.

A *Bibliotheca Historica* sorozat, amelyben e kötet is megjelent, mind fontosabb helyet vív ki magának a történelem iránt növekvő érdeklő- dés kielégítésében „tisztá forrásból”, eredeti szövegeket nyújtva, korszerű gondozásban és kommentálással. (*Magyar Helikon*)

Lázár István

Színház

A CSODÁK NÁPOLYBAN SZÜLETNEK

József Attila Színház

Az első kritikák már megdorgálták a József Attila Színházat, amiért az új évadot mindkét hajlékában a pe- helyeslyű szórakoztatás égisse alatt kezdte. A szóban forgó két mű, a Scarnacci—Tarabusi olasz szerzőpá- ros komédiája, illetve *A cárnő* kö- zött értékbeli hasonlítgatásnak va- lóban nincs értelme: az egykorú szórakoztatóipar tisztas terméke mindkettő. Van viszont mentség a kettős választásra, olyan, amely akár indoknak is elmehetne: az ed- digi próbálkozások ellenére is be- járhatlan terep még a Fehérvári út, ahol most a kamaraszínház műkö- dik, az angyalföldi anyaszínház pedig, a maga átmenetileg kietlenné dült környezetében, elég bonyolult megközelíteni — amoda még csalo- gatni kell a nézőt, emitt megjutal- mazni hűségéért.

Adassék tehát tisztelet az enyhítő körülményeknek — no meg a tava- lyi, eredményeiben vitatható, de tisz- tes szándékú magyar ösbemutató- sorozatnak, amely feljogosít né- mi lazításra —, hogy csak a végeredményt nézzük: az adott elő- adásokat. S akkor azt mondhatjuk: *A csodák Nápolyban születnek* kel- lemes estét szerez a műfaj hívei- nek. Az ilyen típusú játékok meg- lehetne közelíteni a commedia dell' arte-szerű stilizálás felől, ez az út azonban merőben idegen a társulat- tól, s Gábor Pál, a filmrendező-ven- dég nem is erőltette. A másik, reá- lisabb lehetőséget választotta: meg-

